Poštnina plačana v gotovini. Cena 25.– lir Spediz. in abb. post. I. gr.

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst. ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzutta št. 18
CENA: posamezna številka L 25. Naročnina mesečno L 100, letno L 1.200. — Za inozemstvo mesečno L 170, letno L 2.000. — Poštni čekovni račun: Trst štev. 11-7223.

Leto XI. - Štev. 3 Trst - Gorica 18. januarja 1957 Izhaja vsak petek

Madžarska kriza traja dalje

Izigravanje se nadaljuje: prazne obljube, besedolomstvo, smrtne kazni

Pretekli in ta teden so na Madžarskem zopet preživljali nemirne dni. Napetost, ki sicer ni izbruhnila v pravo vstajo, še vedno traja.

Kadar, ki ni mogel delavcev pridobiti s praznimi obljubami, kaj več pa ni hotel, niti mogel dati, je začel izvajati svoje grožnje. V tovarnah, katerim primanjkuje surovin in pogonske energije, se še vedno nadaljujejo množični odpusti, katerih žrtev so seveda predvsem politično nezanesljivi delavci. Tako skuša komunistična vlada svoje nasprotnike izgladovati po isti taktiki, kakršne so se poslu-ževali industrialci v začetkih najbolj nebrzdanega kapitalizma. Delavci so seveda proti temu protestirali. Ko je nato sledila še programatska izjava Kadarjeve vlade, iz katere je sledilo, da na Madžarskem ne bo nobene demokratizacije, da bodo sovjetske čete še vedno ostale v deželi, da delavci v tovarnah ne bodo dobili večje besede, je bila mera polna. Začele so množične demonstracije, delavci so sicer prišli v tovarne, a niso delali; na ulicah so se zopet pojavili sovjetski tanki, obnovljena politična policija je pomnožila svoje aretacije. Delavski sveti, ki so spoznali, da gledajo nanje kot na protidržavne elemente, so začeli odstopati, deloma v znak protesta, deloma zato, da se brezkoristno ne izpostavljajo povračilnim ukrepom vladnih organov.

Na vse to je Kadar odgovoril z novimi grožnjami in poostritvijo varnostnih ukrepov. Navadno pozivanje na stavko zdaj že zadostuje za smrtno obsodbo. Spet je poudaril, da ne bo sprejel v vlado nobenih nekomunističnih predstavnikov, vse dokler ne bosta v deželi popolnoma obnovljena red in mir. Državni minister Morosan, ki je nekoč pripadal socialnodemokratski stranki, a je zdaj najožji Kadarjev sodelavec, je izjavil, da na Madžarskem ne bodo dovolili obnovitve socialnodemokratske stranke, ker bi to dovedlo do cepljenja delavstva. Protivladne demonstracije, ki so bile pretekli teden v Budimpešti in nekaterih podeželskih središčih, je pripisal protidržavnim elementom, ki naj bi jih organizirali zato, da bi z njimi vplivali na razpravo o Madžarski v Združenih narodih.

Medtem delujejo s polno paro razna izredna sodišča. Prvak stranke malih posestnikov, Dudas, ki je igral važno vlogo med oktobrsko vstajo, je bil zaradi svojega delovanja obsojen na smrt. Dudas je bil na čelu oboroženih skupin, ki so 29. oktobra zasedle urade madžarskega uradnega glasila »Szabad Nep« ter je vodil županske posle v Budimpešti vse do 4. novembra, ko so v madžarsko prestolnico zopet vdrli Sovjeti. Na smrt so obsodili tudi 20-letnega Istvana Horvatha, katerega so obtožili, da je bil voditelj oktobrske revolucije. Tako se je število smrtnih obsodb, ki so jih madžarske oblasti uradno priznale, do preteklega torka povečalo na 22. Za sedem od teh so že sporočili, da so jih tudi izvedli.

Madžarski delavci so zahtevali, naj vlada izpusti člane delavskih svetov, ki so jih aretirali v zadnjih tednih. Zagrozili so, da se v nasprotnem primeru ne bodo vrnili na delo in da bo madžarsko gospodarstvo še nadalje ostalo ohromljeno. Videti pa je, da vlado to kaj malo zanima. Radio Budimpešta je namreč v torek vedel povedati, da se vlada ne bo vdala nobenemu pritisku ter da bo za uveljavljanje svojih odlokov uporabila vsa razpoložljiva sredstva.

Vse to kaže, da je Madžarska še daleč od povratka v redno življenje. Dokazuje pa tudi, kako napačno je pričakovati, da bi se komunisti sami kaj izpremenili, še toliko manj pa, da bi se demokratizirali.

Sovjetske obljube in dejanja

NEIZPOLNJENA DOLOČILA GOSP. SPORAZUMA Z JUGOSLAVIJO

Ko je Tito lani še preživljal medene tedne svojega obnovljenega prijateljstva z Moskvo ter so se vrstila poročna potovanja v Beograd, Moskvo, na Krim in narobe, je bil med Jugoslavijo in Sovjetsko zvezo sklenjen obširen sporazum o gospodarskem sodelovanju. Sovjetska zveza se je obvezala, da bo dala Jugoslaviji investicijsko posojilo v vrednosti 200 milijonov dolarjev, odplačljivo v desetih letih, obrestovano pa samo po 2 odstotka. Za ta znesek bi Sovjeti dobavili Jugoslaviji za 110 milijonov dolarjev industrijskih naprav, za 54 milijonov dolarjev surovin in za 30 milijonov dolarjev zdrave valute, ki naj bi služila Titu za nakupe na Zahodu.

Pogoji so bili izredno ugodni in posojilo je vzbudilo na Zahodu veliko pozornost. Že tedaj pa so nekateri opozorili, da je treba najprej videti, ali bodo obljubam sledila tudi dejanja. In niso se varali. Medtem se je politično ozračje spremenilo. Med Beogradom in Moskvo zopet letijo očitki. Obljubljeni bombaž in žito, ki bi ju Sovjetska zveza morala poslati Jugoslaviji, sta se med potjo »izgubila«. Od 6 tisoč ton bombaža je prišla čez jugoslovanske meje komaj ena petina, od 100.000 ton obljubljenega žita pa niti eno zrno.

Tako je jugoslovansko gospodarstvo dobilo od Sovjetov nov, hud udarec. Nekaj podobnega, čeprav v večjem obsegu, se je dogodilo samo ob prelomu s Kominformom. Američani sicer še naprej zalagajo jugoslovansko ljudstvo s hrano, saj dobavljajo milijon ton pšenice, toda industrijskih surovin, ki bi morale priti iz Sovjetske zveze, ni in ni. Ni strojev za nove industrijske naprave, ni surovin za nekatere tovarne. Kaj pomeni to pri včasih že tako in tako zgrešenih gospodarskih načrtih, si lahko predstavljamo.

Zato polaga Tito zopet skoro vse svoje upe na ameriško pomoč, posebno pa na ameriško gospodarsko odposlanstvo, ki se te dni mudi v Beogradu. Poleg tega pa je odpotovalo v Moskvo posebno jugoslovansko trgovinsko odposlanstvo, katerega naloga je, da skuša doseči poživitev jugoslovansko-sovjetske izmenjave.

Razburjenost naše javnosti zaradi osnutka zakona o šolstvu

Z novim šolskim zakonom, ki ga je sprejel ministrski svet konec decembra 1956 in ki bo predložen parlamentu v odobritev, smo se že septembra bavili. Zakon je za Slovence krivičen, ker jih potiska na stopnjo državljanov drugega razreda in hoče izkoristiti gospodarsko in socialno odvisnost mnogih slovenskih staršev, zato da ne vpišejo svojih otrok v slovenske šole. Medtem ko so v Italiji starši po zakonu prisiljeni pošiljati otroke v osnovne šole, ne da bi jim bilo treba kakšnih posebnih prošenj in izjav, kakšne narodnosti so, vsebuje načrt za slovenske šole nedemokratično in italijansko konstitucijo kršečo in žalečo zahtevo, da morajo slovenski starši vlagati pismene prošnje, če hočejo vpisati svojega otroka v slovensko šolo. Kje je tu enakopravnost državljanov?

S takim zakonskim osnutkom se je računalo, da se bo marsikateri slovenski oče zbal napisati prošno in izjaviti, da govori doma v svoji družini slovenski jezik, in da bo zato raje vpisal otroka kar v italijansko ljudsko šolo. Tako postopanje hoče po ovinkih odpraviti slovenske šole v Italiji. To je diskriminacija Slovencev, ki zasluži najstrožjo obsodbo.

Slovenska demokratska zveza v Trstu in Gorici ter Slovenska katoliška skupnost sta že septembra 1956 poslali vladi v Rim, vsem poslancem in vsem senatorjem spomenico, kjer smo zahtevali spremembo zakonskega načrta z slovenske šole in predložili zahtevane spremembe. Sedaj je pa prišla iz Rima vest, da je rimska vlada odobrila načrt tak, kakršen je bil predložen, z neznatno spremembo. S tem se dosedanje stanje slovenskega šolstva tako poslabša, da je v doglednem času obsojeno na smrt.

Sindikat slovenskih šolnikov je sklical sestanek vseh kulturnih, političnih in šolskih organizacij s Tržaškega, Goriškega in videmske pokrajine. Sestanek se je vršil ob veliki udeležbi v Trstu. Po temeljiti in vsestranski razpravi je bila sprejeta resolucija, ki uvodoma zahteva ustanovitev slovenskih šol povsod tam, kjer prebivajo Slovenci. Na drugi strani protestira proti določbam zakonskega načrta, ki hočejo prisiliti slovenske starše, da predlagajo pismene prošnje za vpis otrok v slovenske osnovne šole in da morajo izjavljati, da je materinski jezik otrok slovenski. Resolucija protestira tudi proti odpravi avtonomnih slovenskih šol na Goriškem. Končno predlaga resolucija še druge spremembe tehničnega značaja.

Resolucija je bila soglasno sprejeta in je izraz vsega slovenskega naroda pod Italijo, brez razlike strank.

Eisenhowerjeva poslanica

Ameriški predsednik Eisenhower je poslal ameriškemu kongresu svojo običajno poslanico, kakršno pošlje vsako leto pred začetkom novega zasedanja in v kateri začrta program svoje vlade ter poda nekakšen pregled stanja v državi in v svetu.

Letošnja poslanica je bila predmet posebnega zanimanja zato, ker je predsednik v njej razložil svojo politiko za Srednji vzhod. Predsednik prosi kongres za pooblastilo, da sme uporabiti ameriške sile v primeru neposrednega ali posrednega komunističnega napada na kako državo na Srednjem vzhodu, ako bi ta zaprosila za pomoč. Poleg tega prosi Eisenhower kongres, naj odobri za vsako od prihodnjih treh let po 200 milijonov dolarjev gospodarske pomoči za države Srednjega vzhoda.

Na Zahodu je bil Eisenhowerjev načrt sprejet zelo ugodno. Komunistični tabor ga seveda napada, saj je glavni namen tega načrta prav ta, da prepreči vdor komunizma na Srednji vzhod. Same arabske države imajo o načrtu deljena mnenja. Nekatere ga odobravajo, tiste, ki so pod vplivom komunistov, ga pa grajajo, čeprav ne tajijo, da bi jim ameriški dolarji dišali.

Pred volilnim viharjem na Poljskem

Gomulka kapituliral pred kremeljskim stalinovskim izsiljevanjem - Zgodovinske volitve

Tri mesece po oktobrskem preobratu in nekaj dni pred parlamentarnimi volitvami se na političnem obzorju Poljske republike zbirajo težki in črni oblaki. Z apokaliptičnimi grožnjami se ulegajo sence na 28-milijonski narod, ki ga je Sovjetija po drugi svetovni vojni z zavojevalno težnjo porinila daleč na Zahod, da je vzhodna poljska območja spravila v lastno malho.

Na vzhodu počiva ruski orjak na preži, na jugu čaka trezno nevtralna Češkoslovaška, danes vsaj na videz zgolj ubogljiva podrepnica Kremlja na zahodu stoji verna naslednica reakcionarne Prusije, zvesta čuvarica pod armijene poljske svobode. Edini, vsekakor tudi problematični prijateljici Poljske sta Madžarska in Jugoslavija, poleg številnih iskrenih, vendar zgolj teoretičnih prijateljev na Zahodu.

Poljski narod je tako navezan le sam nase in na moralno podporo zahodnega sveta. Tega se Poljaki tudi zavedajo.

Odkar so Sovjeti poslali v Varšavo Ču En-laja, vidno narašča pritisk sovjetsko-stalinskih klešč. Kar čez noč so se simpatije in solidarnosti za revolucionarno Madžarsko umaknile v zasebna razmotrivanja. Časopisne polemike s komunističnimi partijami sosednih dežel so utihnile.

V notranjosti Poljske pa so istočasno pridno na delu z vzhoda, juga in zahoda vtihotapljeni kremeljski dninarji, ki se pod krinko »Natolinske federacije« trudijo, kako bi tudi na Poljskem uvedli »kadaršćino«.

Stalinska opozicija »Natolin« je prav sedanje volitve izbrala za borbo proti Gomulki, oziroma proti tistemu, kar je Gomulka izpovedal pred rdečekitajskim obiskom. Z lepaki, prišepetovanjem in številnimi propagandnimi krošnjarji poskušajo stalinisti zavajati preprostega človeka v izmoto, po kateri naj bi vsaka »demokratizacija« pomenila neizogibno anarhijo v deželi. Pri tem se poslužujejo najbolj podlega orožja, protijudovskega hujskanja.

Še pred kratkim je Gomulka zapretil kremeljskim agentom z »organiziranimi« represalijami, in z njim je ponavljal podobne ukrepe ves poljski tisk. Za kremeljskimi plačanci pa je stala dolga roka Moskve, in vse izgleda, da je Gomulka kapituliral. Njegov zadnji govor v palači kulture v Varšavi je postavil na glavo njegove prejšnje obljube in zagotovila.

Medtem ko je prej vedno poudarjal, da morajo odnošaji med Sovjetsko zvezo in drugimi socialističnimi državami temeljiti na enakopravnosti, je sedaj naenkrat obrnil zastavo s trditvijo, da pripada Sovjetiji vodilna vloga v komunističnem svetu.

V svojem govoru ni Gomulka črhnil niti besedice o Madžarski ter se je previdno izognil vsaki omembi svojih prejšnjih izjav, po katerih je madžarska tragedija bila izraz ljudskega upora proti trinoštvu. Gomulka je hkrati obtožil Združene države, da večajo mednarodno napetost ter da bi želele zagospodovati nad Srednjim vzhodom.

Gomulkove izjave so povzročile veliko začudenje v zahodnih krogih, ki poudarjajo, da je Gomulka pred tremi meseci vendar prišel na obast prav zaradi protisovjetskih čustev poljskega ljudstva. Zdaj se pa vedno bolj kaže, da so poljski komunisti takrat napravili taktičen korak nazaj, dejansko pa ne marajo odstopiti ne od svojega totalitarizma, ne od vesoljne komunistične enotnosti in pokorščine Moskvi.

Ali bo poljski narod v nedeljo 20. t. m. politično in moralno dovolj močan, da se zoperstavi vsem zapeljevanjem, prišepetovanjem in kapitulantskim Gomulkovim »nasvetom«? To je morda najvažnejše vprašanje letošnjega leta. Odgovor bomo prejeli v nedeljo.

EDEN = PRVOVRSTNI DRUGI MOŽ

Umik britanskega ministrskega predsednika Edena je neizogiben v državah, kjer resnično vada ljudska volja. Ta umik je postal neizogiben v trenutku, ko se je izkazalo, da je bila vojaška pustolovščina, v katero je ministrski predsednik potegnil razdvojen in deloma nevoljan britanski narod, polomijada. Sir Anthony Eden je bil že za časa vojaškega udara v Egiptu bolan človek. Sovjetske grožnje, ameriška negodovanja, pritisk javnega mnenja na samem britanskem otoku, predčasna prekinitev egiptovske akcije, vsi ti dogodki so strli živčni ustroj tega sijajnega nekdanjega zunanjega ministra. Tako je postalo jasno, da Eden ne bo imel več potrebnih moči, da sam pripelje svoj narod na pot ponovnega ravnotežja. Njegov umik je cena za sueško polomijo.

Vodilni državniki zahodnega sveta so Edenov umik pospremili z izrazi simpatij, s katerimi so počastili dolgoletno uspešno delovanje moža, ki ga je usoda uvrstila med vodilne svetovne osebnosti že v času, ko je bil sedanji predsednik ZDA še neznan armadni podpolkovnik, Hruščev pa prav tako neznan podeželski partijski prigonjač.

Sir Anthony Eden izhaja iz aristokratske družine, mati pripada družini Grev, ki je dala Veliki Britaniji že enega zunanjega ministra. V prvi svetovni vojni se je boril v Flandriji in prejel eno izmed najvišjih hrabrostnih odlikovanj. V tej vojni sta padla dva njegova brata.

Vseučiliški študij je končal v Oxfordu, kjer je pokazal veliko zanimanje za zunanjepolitična vprašanja. Prav zato se je učil orientalskih jezikov, perzijskega in arabskega. Leta 1923 je bil kot 26-letni fant izvoljen za poslanca v parlament. Takrat se je tudi poročil s hčerko bogatega bankirja in lastnika dnevnika »Yorkshire Post«.

Za časa Društva narodov je bil mladi Eden »diplomatski čudežni otrok« britanske politike in konservativne stranke. Z 36 leti je postal zunanji minister.

Hitler in Mussolini sta mladega britanskega ministra obravnavala s tipično diktatorsko ošabnostjo. Kot zunanji minister predsednika Churchilla je Eden sodeloval pri vseh odločitvah in konferencah med vojno, vendar vedno le kot »drugi mož«. Iz nekdanjega čudežnega otroka je postal Eden osiveli, še vedno najelegantnejši »večni prestolonaslednik«, ki ga je Churchill l. 1942, ko je moral sredi vojne na nevarno pot v Ameriko, predlagal kralju s posebnim pismom za svojega naslednika, če bi njega, Churchilla, na poti prehitela smrt.

Eden pa je moral čakati še poldrugo desetletje, da je prevzel nasledstvo svojega mojstra in učitelja.

Višek svoje politične kariere je Eden dosegel, ko je spomladi l. 1955 po Churchillovem odstopu prevzel vodstvo konservativne stranke in tudi vlade. Kmalu nato se je uresničila tudi še druga njegova srčna želja: sestanek državnikov na najvišji ravni.

Pred dobrim letom je nastala v konservativni stranki prava vstaja proti Edenu. Postopna izguba britanskega vpliva v svetu, ki jo je pred tem skrbno prikrival Churchillov prestiž, je pod novim predsednikom vrela vedno očitneje na površje.

Tako je pričelo zadnje dejanje Edenove tragedije. Kot dober poznavalec dolge in slavne parlamentarne zgodovine Velike Britanije se je Eden zavedal, da so njegove prednike večkrat izrinili ali odstavili lastni somišljeniki kot pa politični nasprotniki. Mož kolektivne varnosti, mož Društva narodov, odločni nasprotnik diktatorjev se je spustil v slabo pripravljeno in pomanjkljivo izvedeno akcijo, ki ji ni bil kos.

Tu leži vsa tragedija državnika: ko je Eden končno dosegel svoj življenjski cilj, ko je hotel pokazati, da je več kot »prvovrstni drugi mož«, je razodel, da nima tiste udarne sile, tiste prodornosti in vztrajnosti, ki so potrebne v politiki za zagotovitev uspeha. Polom Edena kot predsednika vlade pa ne more zasenčiti njegovih odličnih sposobnosti v svojstvu zunanjega ministra.

»Politika je grozovita ljubica«, je napisal v teh dneh dunajski dnevnik. »Število državnikov, ki so ostali do konca življenja na višku uspehov in jih je od tu odpoklicala smrt, ali ki so se pravočasno odtegnili, je v zgodovini človeštva zelo redko v primerjavi z ogromnim številom tistih, ki so iztirili, se pogreznili, bili odrinjeni ali so se razočarani in zagrenjeni potegnili v zasebno življenje.«

Tudi Edena, ki je stal četrt stoletja v središču svetovne politike, ne moremo prištevati med izjeme »srečnih« politikov. Kljub vsemu je njegova pot častna, na oni strani železne zavese te poti ne poznajo.

* * *

Harold Mac Millan je star 63 let. Mati je Američanka. V prvi vojni je bil trikrat ranjen. Bil je več let lastnik in ravnatelj znamenitega založništva »Macmillan«, ki razpolaga z več milijoni šterlin premoženja.

Leta 1924 je bil izvoljen v britanski parlament. Winston Churchill mu je bil zelo naklonjen in ga je l. 1940 poklical v svojo vlado. Leta 1942 je bil imenovan za britanskega ministra rezidenta v Severni Afriki, kjer je sodeloval pri vseh važnih konferencah. Leta 1945 je bil nekaj mesecev minister za letalstvo.

Kot minister za gradnjo stanovanj je l. 1951 uresničil svoj načrt o gradnji 300 tisoč stanovanj letno. Ko je oktobra 1954 prevzel obrambno ministrstvo, je aprila 1955 nasledil Anthonyja Edena v zunanjem ministrstvu.

Egipt se otresa tujcev

Egiptovska vlada nadaljuje svojo politiko izločanja evropskega vpliva iz egiptovskega gospodarstva in življenja. Tako bodo zdaj popolnoma odvzete tujemu vplivu razne banke, zavarovalne družbe in trgovska podjetja. Tovrstna podjetja in zavodi, pri katerih je udeležen tuj kapital ali jih vodijo tujci, se bodo morala reorganizirati v popolnoma egiptovske »delniške družbe, ki jih bodo vodili izključno Egipčani. Da ne bi bilo preveč motenj, je treba izvesti omenjene ukaze v roku 5 let. Le britanske, francoske in izraelske družbe morajo izvesti ta ukrep takoj, ker pripadajo sovražnim državam. Vladni ukaz predvideva tudi določeno odškodnino.

Atomsko letalo

Združene države bodo v šestih mesecih izdelale načrte za prvo letalo na atomski pogon. Izdelava letala pa bo zahtevala še nekaj let dela in poskusov. Poročilo o uspehu dolgega in zamotanega študija izdelave atomskega letala je dala ameriška Komisija za atomsko energijo.

Podvodni atomski tanker

Na Japonskem pripravljajo načrte za gradnjo dveh velikih ladij za prevoz petroleja na atomski pogon. Prva bo pravzaprav podmornica in bo imela 30.000 ton. Pod vodno gladino bo dosegla hitrost 22 vozlov na uro. Druga pa bo navadna površinska ladja in bo imela 47.000 ton.

Britanski zunanji minister v Rimu

V sredo je dopotoval v Rim Selwyn Lloyd. Gre za tridnevni uradni obisk britanskega zunanjega ministra, ki je ohranil svoj položaj tudi v pravkar sestavljeni Mac Millanovi vladi.

Britanski zunanji minister bo z italijansko vlado razpravljal o sueškem vprašanju ter o tesnejšem sodelovanju med Veliko Britanijo in Evropo. Kakor kaže, zbira britanski zunanji minister podatke za začrtanje nove britanske zunanje politike. Posveti glede Sueza pa so važni, ker bi se tudi Italija morala udeležiti sestanka šestih držav, ki ga je za razpravljanje o ureditvi tega vprašanja predlagal generalni tajnik OZN. Velika Britanija podpira italijansko sodelovanje na tem sestanku.

Italijanski zunanji minister Martino in Selwyn Lloyd bosta nadalje razpravljala o evropskem sodelovanju, Euratomu, delno o skupnem evropskem tržišču in o raznih drugih vprašanjih, ki so v programu dela za evropsko združenje. Končno se bosta posvetovala tudi o sedanji komunistični politiki ter o položaju na Balkanu in na Srednjem vzhodu.

Intervencija za Djilasa

42 osebnosti, ki pripadajo krogom mednarodne politike in kulturnega življenja, je preteklo soboto poslalo Titu poslanico, v kateri zahtevajo takojšnjo izpustitev bivšega jugoslovanskega ministrskega podpredsednika Milovana Djilasa, ki so ga zaprli, ko je nedavno ponovno poudaril potrebo po demokratizaciji političnega življenja v Vzhodni Evropi.

Podpisniki poslanice poudarjajo, da predstavlja obsodba Milovana Djilasa stalno obtožbo proti Titovemu režimu, ki ne dopušča, da bi ljudje svobodno izrazili svoje mnenje o političnih in drugih dogodkih v svetu in v sami Jugoslaviji.

Kakor je znano so Djilasa pretekli mesec obsodili na tri leta prisilnega dela, ker je v nekem članku, ki ga je spisal za ameriško liberalno revijo »The New Leader«, povedal svoje mnenje o komunizmu. Naši čitatelji se ahko seznanijo s prvim delom tega članka na 3. strani današnje številke.

Med podpisniki poslanice je 5 ameriških senatorjev, bivši ameriški sindikalni voditelj Eliot, ameriški pisatelj Mac Leish, znani britanski pesnik Eliot in bivši izraelski ministrski predsednik Sharett.

VESTI z GORIŠKEGA

Ob deseti obletnici
Slovenske demokratske zveze

(1947 - 1957)

Dne 18. januarja 1947 se je v Gorici ustanovila Slovenska demokratska zveza. Ob deseti obletnici se vodstvo Slovenske demokratske zveze najprej spominja tistih težkih časov in razmer, ki so dale povod za skupen nastop slovenskih nekomunističnih sil na Goriškem proti strahovladi, ki je slovenskega človeka tlačila, mu odrekala bistvene človečanske pravice in ga ponižala na stopnjo sužnja. To strahovlado so brezobzirno in do skrajnosti izvajale združene slovenske in italijanske komunistične sile.

Ob tej priliki se vodstvo Slovenske demokratske zveze klanja spominu prve žrtve našega demokratičnega gibanja na Goriškem, soustanovitelja in člana prvega vodstva, Slavka Uršiča, *ki so nam ga na Kobariškem ugrabili, ter soustanovitelja in člana prvega vodstva, prerano umrlega* Poldeta Kemperla.

V desetih letih svojega delovanja je Slovenska demokratska zveza na Goriškem najprej zlomila strahovlado, potem vrnila našemu človeku upanje v svobodno življenje, vero v stare slovenske ideale in zavest človeškega dostojanstva.

Od svojega nastanka dalje je Slovenska demokratska zveza neprenehoma napredovala in dosegla uspehe. To so zgovorno dokazale vse dosedanje upravne volitve, katerih se je udeležila.

Demokratična ideja, ki jo Slovenska demokratska zveza širi, sega globoko v srca in razum slovenskega ljudstva. To je največji uspeh našega gibanja in poroštvo za boljšo bodočnost.

Vodstvo Slovenske demokratske zveze se zato toplo zahvaljuje vsem somišljenikom in prijateljem, ki so kakorkoli pomagali in še pomagajo pri tem demokratičnem delu. Brez njihove pomoči bi ne bilo uspeha.

Naše delo ima zgodovinski pomen. Jasno je, da ni še zaključeno. Čakajo nas še zgodovinske naloge. Zato vsi na delo za zmago demokratične ideje!

Gorica, 18. januarja 1957.

VODSTVO SLOVENSKE DEMOKRATSKE ZVEZE V GORICI

Fanfani v Gorici

V nedeljo 13. t. m. se je mudil v Gorici tajnik demokrščanske stranke, Fanfani, ki je prišel k proslavi zmage na volitvah od 16. in 17. decembra. V gledališču Verdi je pozdravil novoizvoljene provincialne svetovalce in jim obrazložil smernice njihovega delovanja. Dejal pa je tudi to, da Krščanska demokracija gleda v svojem delovanju vedno na spoštovanje in razvoj človeške osebnosti v okviru najmanjše skupnosti in do najvišje, to je nacionalne.

Da bi te Fanfanieve besede postale resnica tudi na Goriškem in sploh v Italiji v pogledu nas Slovencev!...

Odkrita vohunska mreža

Zadnje čase je policija odkrila široko vohunsko mrežo, ki je obsegala področja Trst, Gorica, Videm, Benetke in Padovo. Iz časopisnih poročil in iz objave agencije ANSA je policija prijela kakih 13 do 17 oseb, ki naj bi delovale v prid neke tuje države. Točna obtožnica ni še znana, toda listi domnevajo in pišejo, da velikih in važnih tajnosti omenjena mreža ni izdala.

NOVICE IZ SLOVENIJE

PREDLOGI POSLANCEV

»Slovenski poročevalec« z dne 1. t. m. prinaša želje, ki so jih izrazili nekateri ljudski poslanci. Poslanec Franc Arh za bivši radovljiški okraj želi več zaupanja v delavce. Dopisniku »Slov. poročevalca« je dejal: »Imeti moramo več zaupanja v delavce. Če bomo sprostili sredstva, s katerimi lahko razpolaga delovni kolektiv, tedaj bo začela storilnost sama od sebe naraščati, ker bodo sproščene množične sile delavcev, ki so sedaj zavirane. Zgrešeno je mišljenje nekaterih ljudi, da se bodo delavci polenili, če bodo dobro zaslužili«

Poslanec Vili Skrinjar pa je na temi »Posvetiti človeku vsaj toliko skrbi kot strojem« dejal med drugim dopisniku tole: »Če hočemo izboljšati življenjsko raven naših delavcev, ni dovolj zvišati njihove zaslužke, čeprav je tudi to neobhodno potrebno. To želim jaz in to gotovo želijo tudi drugi delavci. Večji zaslužki bi nedvomno povečali delovni učinek delavcev, kar dokazujejo tudi premije za premog, saj bodo samo trbovelski rudarji nakopali ne samo 15.000, temveč 25.000 ton premoga več kakor so planirali. Želim tudi, da bi se povečal smisel za varčevanje. Na ta način bi pridobili precej sredstev, ki bi jih lahko uporabili za potrebe prebivalcev.«

Poslanec Ivan Bertoncelj pa je dejal, da je treba dati komunam večja sredstva. Razen tega je dejal, da ima nesistematična investicijska politika prejšnjih let za posledico večje število nedograjenih objektov, kot n. pr. na področju šolstva in obrti.

STARA DOMAČA OBRT IZUMIRA

Po vsej Sloveniji je bila še pred kratkim domača obrt zelo razvita, toda sedaj je začela ta obrt izumirati. Tako je n. pr. že od nekdaj cvetela na spodnjem koncu doline, kjer Jasnica zapira Ribniško dolino pred Kočevsko, stara domača obrt lončarstvo. Prebivalci te doline so trgovali s svojimi lonci skoro po vsej Sloveniji. V tej svoji svrhi so bili pravi mojstri. Sedaj pa ta lepa in donosna obrt izumira, ker se zanjo mladi rod ne zanima več. V vseh vaseh te doline, kjer so bili v vsakih šest obrtniki doma, je sedaj le še kakih šest obrtnikov.

PREDRAČUN IZDATKOV ZA NARODNO OBRAMBO V LETU 1957

V letošnjem letu predvidevajo, da bodo izdali za narodno obrambo 158 milijard 500 milijonov din, kar znaša 9,99 odstotkov vsega narodnega dohodka. Ta vsota pa je razdeljena takole:

Osebni izdatki 30 milijard, operativni izdatki 2 milijardi 820 milijonov, materialni izdatki 122 milijard 680 milijonov in 3 milijarde za vojaško gospodarstvo.

Po armadah pa je vsota takole razdeljena:

Za vojsko na kopnem 112 milijard 569 milijonov 839 tisoč din, za vojaško letalstvo 24 milijard 374 milijonov 87 tisoč, za vojno mornarico pa 18 milijard 556 milijonov 74 tisoč dinarjev.

ŽUPANI IN ODBORI DOBERDOBA, SOVODENJ IN ŠTEVERJANA

Resolucija naših svetovalcev iz Sovodenj glede slovenskih šol

V soboto popoldne se je vršila prva seja novoizvoljenega občinskega odbora v Steverjanu, na kateri so potrdili za župana g. Hermenegilda Podversiča, za podžupana so izvolili pa mladega učitelja g. Cirila Terpina.

Po seji so se župan, podžupan, odborniki in vsi svetovalci ter nekaj povabljencev zbrali v gostilni in veselo praznovali dogodek.

Zvečer istega dne se je prva seja novoizvoljenih svetovalcev vršila tudi v Sovodnjah, kjer so na mesto župana potrdili dosedanjega frontaša g. Jožefa Češčuta, ki je takoj po izvolitvi zagotovil, da bo upravljal svoje dolžnost nepristransko. Po izvolitvi odbora je župan dejal, da ni moči preiti k ostalim točkam dnevnega reda, dokler ne položi prisege.

K besedi pa se je oglasil svetovalec opozicije g. Karel Černic iz Rupe in v imenu še ostalih dveh svojih sosvetovalcev gg. Nikota Čevdeka in Petra Tomšiča predložil v odobritev sledečo resolucijo o zakonskem osnutku za slovenske šole:

»Z ozirom na vest, ki je prišla iz Rima o sklepu ministrskega sveta, da bodo slovenske šole na Goriškem prenehale biti samostojni učni zavodi in da se bodo otvorile le slovenske vzporednice na italijanskih šolah ter da bo za vstop v slovenske šole potrebna posebna prošnja, ki jo bo reševala neka komisija, je občinski svet v Sovodnjah, v provinci Gorica, na svoji seji dne 12. januarja 1957 *sklenil*, da odločno *protestira* proti taki kršitvi ustavnih načel v okviru človečanskih pravic in svoboščin in *zahteva*, da se z ustavnim zakonom po 6. členu ustave in na temelju 3. čena ustave ter mednarodne listine o človečanskih pravicah *uzakonijo* samostojne slovenske šole v Italiji z neoviranim vstopom v iste.

Občinski svet sklene tudi, naj se ta resolucija odpošlje gospodu predsedniku republike, gospodu predsedniku vlade, gospodu prosvetnemu ministru in komisiji za šole in prosveto poslanske zbornice.«

Te resolucije župan Češčut pa ni dal na razpravo in glasovanje, marveč je dejal, da se bo posvetoval z ostalimi slovenskimi župani za skupne nastop kljub temu, da je g. Karel Černic izjavil, da je njegov predlog nujnega značaja.

V nedeljo 13. t. m. so volili župana in odbor pa v Doberdobu. Tam je novi župan frontaš »tovariš« Andrej Jarc.

Za zvestobo pri delu

V nedeljo 20. t. m. bodo v prostorih Trgovske zbornice v Gorici odlikovali za zvestobo in vztrajnost pri delu razne zaslužne može. Med te štejemo tudi g. Bogomila Mucci (Mučiča), ki je že od leta 1919 v službi tvrdke Giuseppe Gregorig in g. Karla Srebernič, bivajočega v Pevmi pri Gorici, ki je že od leta 1911 pri upravi posesti baronov Teuffenbach.

Čestitamo!

GOSPODARSTVO

NA NJIVI. — Ponavljamo, da je treba v zimskem času gnojiti pšenici z dušikom. S tem se rastlina okrepi, ker se korenine dobro razrastejo ter sploh steblo ojači. Take rastline so predvsem odporne pred poleganjem, bodo pa tudi obilneje obrodile. Z dušikom moramo tudi — ali celo predvsem — gnojiti zlasti, kadar je zemlja zmrzla, ker ob tem času rastlina najbolj trpi. Najbolje je gnojiti z apnenim nitratom, in sicer v majhnih obrokih, počenši nekako konec decembra ter v presledkih po 20 dni vse do prvih dni marca. Potrosili bomo po 6 - 8 kg na 1.000 kv. metrov in le ob suhem vremenu, da liste ne požgemo.

Nadaljujemo z globokim oranjem njiv in travnikov ter deteljišč. Na njive, ki jih mislimo pognojiti s hlevskim gnojem, speljemo pred oranjem potrebno količino gnoja, ga enakomerno raztrosimo počez ter nato zaorjemo.

Važno in prepotrebno delo na njivah je tudi čiščenje odvodnih jarkov, ker kjer leži voda, tam ni pridelka!

NA VRTU. — Prekopljemo vse prazne gredice in jih izdatno pognojimo z dobrim hlevskim gnojem. S kurjakom, pomešanim s pepelom ali s kompostom. Zlasti je potrebno gnojiti s kurjakom, kjer bomo sejali petršilj, zeleno, korenček, česen in čebulo pa bomo sadili le, kjer pognojimo s kompostom, ali kjer smo prejšnje leto pognojili s hlevskim gnojem. Grah, ki ga sedaj že lahko sejemo v lehe na prosto, bomo sejali le na dobro udelan hlevski gnoj, spopolnjen s superfosfatom ali — še bolje — v lehe, ki so bile prejšnje leto pognojene z gnojem, ki sedaj pognojimo z umetnim gnojilom PKN.

GORIŠKI PREPIH

Odločitve „po pol tovarišev"...

V zadnjem »Novem listu« razganja »po pol tovariše« huda jeza, da so »gospodje pri SDZ in SKS v Gorici zmagali«. Pri tem pridno ponavljajo uradni zagovor titovskih političnih profesionalcev, da je bilo »slovensko ljudstvo poraženo in tepeno«. Pri komunistih in sopotnikih je že načeloma za vse nevšečnosti grešni kozel ljudstvo, za vse uspehe in prdobitve pa je zaslužna partija.

»Po pol tovariši« postavljajo zato »nove« recepte, po vzgledih sovjetskih razorožitvenih modelov, ki prihajajo na površje v vedno novih preoblekah; pod njimi pa se skriva vedno isti možiček. Ljudsko fronto so »po pol tovariši« pregrnili s plaščem »Narodnega sveta«, v katerem bi na brž sedeli partijci KPI, SPI, USI in Tržaška indipendenca, saj so vendar vse te skupine zaveznice »po pol tovarišev« oziroma so novolistarji njihovi ponujevci.

Poraz titovcev na Goriškem je sprožil krik po skupnosti — če bi zmagali titovci bi ta krik verjetno izostal — s strani ljudi, ki so pred leti razbili SKSZ in poskušali razdvojiti tudi demokratične Slovence. Ali so se morda »po pol tovariši« — po treznem preudarku — odločili tudi za to, da najprej zakrpajo razkol, ki so ga povzročili, in obnovijo stanje, ki je vladalo v vrstah SKSZ pred prihodom dr. Besednjaka v Trst? Mislim, da bi bila šele s takim dejanjem ustvarjena osnova za razpravljanje o morebitnih oblikah in značaju kakršne koli skupnosti med Slovenci.

Dr. Besednjak gotovo ni politični novinec in mu je zato prav dobro znano, kdo je glavni krivec za razcep Slovencev v matični državi in tu pri nas. Prav tako tudi prav dobro ve, da je skupnost med zagovorniki nasilja in branilci demokracije mogoča le s popolno kapitulacijo demokratov. V dokaz te grenke resnce služijo vse komunistične strahovlade, od prve do zadnje, vključno Titova Jugoslavija.

Po mojem osebnem prepričanju je kaj malo verjetno, da bi bili, oziroma da bi smeli biti komunisti in titovci — tudi če bi jih na kak način opremili z dvoličnicami — vsaj toliko Slovenci kot morajo biti komunisti.

To je nekaj misli, pa naj še drugi kaj povedo.

Nekdanji pripadnik SKSZ

Agenzia „Ello"

GORICA - Via Mameli 8
Telefon 52-65

VAM PRESKRBI vsakovrstne dokumente, potne liste in konzularne vizume; SESTAVLJA prošnje in prijave; POSREDUJE v prevozništvu in splošnih kupčijah.
URNIK: 9-12 in 15-18. — Ob sobotah popoldne in praznikih zaprto.

Spomenica SDZ za Goriško

Izvršni odbor SDZ za Goriško je spričo obravnavanja osnutka zakona za slovensko šolstvo poslal Komisiji za šolstvo in lepe umetnosti v poslanski zbornici v Rimu naslednjo spomenico:

Izvršni odbor Slovenske demokratske zveze v Gorici je z obžalovanjem zvedel vest, da je ministrski svet odobril zakonski načrt o šolah s slovenskim učnim jezikom na Tržaškem ozemlju in v goriški pokrajini, v kolikor ta načrt ne ustanavlja tudi v goriški pokrajini pravih šol, temveč predvideva vzporednice na italijanskih šolah in v kolikor zahteva, da naj na Tržaškem in Goriškem starši vlagajo posebne prošnje za vstop otrok v te šole in vzporednice.

Podpisano vodstvo potrjuje svojo zahtevo z dne 12. februarja 1955, katero je po členu 50. ustave poslalo senatu in poslanski zbornici in po kateri naj se izglasuje zaščitni zakon za slovensko etnično skupino v goriški pokrajini v smislu 6 člena ustave. Prav tako potrjuje svoje predloge za spremembo zakonskega načrta, ki naj bi uredil slovenske šolske ustanove na Goriškem in Tržaškem; spreminjevalne predloge je poslalo dne 25. septembra 1956.

Spričo tega podpisano vodstvo želi, da bi Komisija za šolstvo in lepe umetnosti v poslanski zbornici človečansko in demokratično uporabila ustavo in popravila zgoraj omenjeni načrt ministrskega sveta s tem, da bi potrdila z enotnim in enakim zakonom ne vzporednic, temveč šole s slovenskim učnim jezikom na Tržaškem ozemlju in v goriški pokrijini *v njihovem popolnoma samostojnem poslovanju ni s prostim vstopom vanje.*

Podpisano vodstvo Slovenske demokratske zveze v Gorici tolmači čustva italijanskih državljanov slovenskega jezika ter pojasnjuje in utemeljuje to svojo zahtevo z naslednjimi točkami:

1) Dne 11. julija 1945 je italijanska vlada javno izjavila, »da mora demokratična obnova države nujno prinesti s seboj skupino posebnih jamstev za državljane jezika, ki ni italijanski. Dovoljena in zajamčena bo svobodna raba jezika ne samo v zasebnih trgovskih odnosih, v javnih zborovanjih, v bogoslužju, tisku, ampak tudi v odnosih s političnimi, upravnimi in sodnimi oblistvi. V krajih, kjer prebivajo v znatnem številu državljani jezika, ki ni italijanski, bo v državnih šolah zajamčen pouk materinskega jezika. Posebne zahteve predelov, naseljenih s prebivalci različnega jezika in tradicij bodo našle svojo zaščito v svobodnem poslovanju posebnih oblik krajevnih samouprav.«

2) Dne 18. septembra 1945 je prefekt v Vidmu naslovil na enega izmed slovenskih duhovnikov Nadiške doline naslednjo noto štev. 4569-Gab.:

»Njegova Ekscelenca notranji minister mi je sporočil Vaš priziv glede rabe slovenskega jezika.

Moje mnenje v tem pogledu izhaja iz pisma, ki ga prilagam v prepisu.

Mislim, da je treba popolnoma spoštovati pravico do gojenja slovanske narodnosti v okviru življenja italijanske države; v tem smislu bom dal navodila.

Če bi se dogodila še kaka motnja, Vas prosim, da bi mi jo sporočili in natančno označili osebe, kraj in čas. Prav gotovo bom posredoval.

Medtem pa Vam lahko z veseljem zagotovim ,da se državna vlada živo zanima za svobodo slovanskega prebivalstva, ki je vključeno v našo državo. Prosim Vas, da primerno vrednotite važnost izjav, katere je v preteklem avgustu izdal ministrski svet.

Ne dvomim pa tudi, da boste Vi, prečastiti gospod, pomagali pri delu, ki ga morajo vršiti vsi državljani, da bi se nacionalizem ne zaostril, temveč da bi se narodi gledali, se spoštovali in se ljubili v duhu svobode, demokracije in človeškega sodelovanja.«

3) Člen 116 ustave prisoja posebne oblike in pogoje samouprave po posebnem statutu za deželo Furlanijo in Julijsko krajino, ki je bil sprejet z ustavnim zakonom prav zaradi tega, ker obstojijo v tej deželi etnične manjšine. Deseta norma prehodnih in končnih določb ustave, s katero je bil posebni statut za Furlanijo in Julijsko krajino odložen, določa: »...ostane pa v veljavi zaščita jezikovnih manjšin v skladu s 6. členom.«

4) Z 2. členom ustave »Republika priznava in jamči nedotakljive človeške pravice, s katerimi se razvija človeška osebnost pa naj gre za posameznike ali pa za družbene zajednice, in zahteva izvršitev neodložljivih dolžnosti politične, gospodarske in družbene solidarnosti.«

5) Člen 3. ustave razglaša, da »imajo vsi državljani enako družbeno dostojanstvo in da so enaki pred zakonom ne glede na spol, pleme, *jezik*, veroizpoved, politično prepričanje, osebni in družbeni položaj.«

»Naloga republike je, da odstrani zapreke gospodarskega in družbenega značaja, ki ovirajo popolni razvoj človeške osebe in resnično udeležbo vseh delavcev pri politični, gospodarski in socialni organizaciji države s tem, da dejansko omejujejo svobodo in enakopravnost državljanov.«

6) Člen 5. ustave izjavlja, da »Republika, ki je ena in nedeljiva, priznava in pospešuje krajevno samoupravo; .... prilagaja načela in metode svoje zakonodaje zahtevam samouprave in decentralizacije.«

7) Člen 6. ustave določa, da »Republika s posebnimi normami ščiti jezikovne manjšine.«

8) Člen 34. ustave naglaša končno, da »je šola dostopna vsem.«

9) Se v septembru 1947 je predsednik ministrskega sveta De Gasperi slovesno izjavil, da bo vlada s slovensko etnično skupino, kar zadeva njeno zaščito, ravnala enako kot z nemško etnično skupino.

Po vsem tem kar smo zgoraj povedali, moramo tolmačiti in izvršiti ustavo v njenem dobesednem pomenu in v njenih demokratičnih in človeških namenih, ki so po členu 2. prav priznavane in jamstvo nedotakljivih človeških pravic, pa naj gre za posameznika ali za družbene zajednice.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Sindikat slovenskih šolnikov

V soboto 12. t. m. popoldne so se zbrali »Pri zvezdi« v Gorici profesorji in učitelji slovenskih šol na Goriškem in si ustanovili svoj sindikat. Sestanka pa se je, žal, udeležilo komaj kakih 40 oseb, ki so vodile in izvolile tri odbore: izvršni, nadzorni in razsodniški, vsega skupaj 13 oseb.

Morda pa niso vsi, zlasti učitelji in učiteljice o stvari pravilno poučeni in povabljeni.

Sindikatu slovenskih šolnikov na Goriškem želimo polno uspeha v začrtanem programu, ki naj služi ne le stanovskim potrebam in koristim šolnikov, ampak tudi slovenski šoli sami.

Vojaški nabor letnika 1937

Vojaški naborniki letnika 1937 se bodo predstavili pristojni komisiji kakor sledi: *v Gorici* 21., 22., 23., 24., 25. in 26. t. m. *Steverjanski fantje* pridejo na pregled v Gorico 26. t. m. *Doberdobci* pojdejo v Tržič 22. februarja, *Sovodenjci* pa v Gradišče 1. marca.

Zastrupljanje škodljivcev

Goriški župan sporoča, da bo provincialno lovsko združenje v kratkem postavilo zastrupljeno hrano z namenom, da uniči razne poljske in druge škodljivce. Zaradi tega so občani opozorjeni na nevarnost, ki jim lahko preti, če poberejo kakega tako zastrupljenega škodljivca. Kdor bi ga pa slučajno našel, naj ga izroči lovskemu uradu v Gorici, ulica Garibaldi št. 18.

Nova pota tekočih goriv

»Porušite naftovode in ne dajte napadalcem niti kapljice petroleja več!« Take in podobne pozive je moskovski radio tedne in tedne pošiljal med arabski svet. Tri črpalne naprave britanske »Iraq Petroleum Company« so ubogljivi saboterji tudi porušili. Tako je odpadlo 66 odstotkov vsega iraškega petroleja. V tem času pa so kremeljski državni kapitalisti ponujali svoj bencin zahodnemu svetu seveda po naravnost verižniških cenah in pogojih. Saudova Arabija je prav tako izpodrezala dobave nafte velikim britanskim petrolejskim rafinerijam na Bahreinskih otokih.

Senzactionalno odkritje

Bolj kot kdajkoli se v tem trenutku velike petrolejske družbe prav posebno zanimajo za perzijski petrolej. Američani upajo, da jim bo uspelo Perzijo ohraniti izven območja arabske krize. Z vnemo se ukvarjajo z načrti, ki so v tesni zvezi s senzacionalnim odkritjem: kakih 150 km južno od Teherana vre že štiri mesece najmočnejši petrolejski vrelec, ki so ga kdajkoli navrtali na Srednjem vzhodu.

Izvrstna vdolbina, ki leži sredi puščave Kum, obeta na leto okrog tri milijone ton nafte. Iz te količine je mogoče pridobiti en milijon dve sto tisoč ton bencina. To je še enkrat toliko, kolikor daje najbogatejši vrelec na področju vseh osem mednarodnih petrolejskih družb, ki delujejo v južnih predelih Perzije.

Že več let se tudi državna perzijska družba »National Iranian Oil Company«, da, na perzijskem ozemlju našla nove petrolejske vrelce, in sicer izven področja sume Perzije, kjer je vlada proti visokim odškodninam prepustila izkoriščanje Britancem, Američanom in Francozom.

Že leta 1949 je odpotovala v Perzijo švicarska znanstvena odprava, ki je zlasti raziskovala puščavo Kum. Po štirih letih raziskovanj je perzijska vlada poklicala v deželo ameriško družbo za vrtanja. Prva štiri vrtanja pa so bila brezuspešna. Prof. Heim, švicarski učenjak, je povedal o teh vrtanjih naslednje: »V globini 2200 metrov pod zemeljsko površino so se svedri ustavili na plasteh solnih in mavčevih formacij. Šele peto vrtanje je prodrlo v plasti in še plasti znamenitega asmarskega apnenca srednjega terciarja. Prav z takih plasti so Britanci izvlekli na sto milijonov ton nafte.«

Uspešna vrtanja

V jutranjih urah 26. avgusta 1956, ko je sveder prodrl že globino 2300 metrov, je iz odprtine brizgnil na površje eruptivni curek nafte, ki je nosil s seboj kamenje in pesek nad sto metrov v višino. Temperatura nafte je znašala 70 stopinj Celzija. Okrog vrtalnega stolpa sta že v kratkem času nastali dve jezeri vroče nafte. Zaman so se inženirji trudili, da bi zamašili odprtino. Pritisk je znašal nad 70 atmosfer in so zato vsa običajna sredstva odpovedala.

Dnevno je deževalo po 15.000 ton vroče nafte na puščavo. Petrolejski jezeri sta se večali v obsežnost in globino. Na kilometre daleč je segala sopara zemskega plina in nafte. »Zrak je nasičen z zelo nevarno eksplozivno mešanico. Ena sama iskra zadostuje, da deželo zajame strahovita katastrofa neslutenih obsežnosti«, so pisali teheranski dnevniki in opozarjali prebivalstvo, naj ne roma več v mošejo malega podeželskega mesteca Kum. Tudi edino veliko cesto tega območja so zaprli.

Končno je perzijska vlada brzojavno poklicala znamenitega ameriškega strokovnjaka za vtalna dela, Myrona Kinleya iz Houstona, na pomoč. Ta je takoj odletel s svojimi pomočniki in potrebnim orodjem v Teheran. Medtem je preteklo že 19 dni. Moštva vrtalne družbe so v tem času zgradila nasipe in izkopala obširne jame, da bi na ta način zajezila poplavo nafte. Kinleyu so obljubili dnevni honorar 150.000 lir in visoke plače tudi za njegove sodelavce. Nato je pričel z delom. Štirinajst dni in noči so možje dušili curek in so končno odprtini vsilili kučmo. Popolnoma zamašiti pa tudi Myron Kinley ni mogel odprtine. Pritisk 70 atmosfer je bil le premočan. Tako bruha vrelec še vedno po sedem tisoč ton nafte v puščavo pri Kumu.

Najdržnejši načrt, ki bi ga Američani radi povezali z novim vrelcem nafte pri Kumu, je gradnja naftovoda iz Kuma do turškega sredozemskega prstanišča Aleksandrette (sedaj Iskenderum). Ta naftovod se zdi gospodarjem petrolejskih vrelcev varnejši kot pa skozi arabske dežele, kjer so arabski nacionalisti naftovode porušili. Američani pa nameravajo perzijski petrolej usmeriti čez Turčijo v Evropo tudi po železnici. Turška in perzijska vlada sta se pred kratkim s posebno pogodbo obvezali, da bosta svoje železniške proge tako povezali, da bodo nafto lahko prevažali po železnici tako iz južnih predelov Perzije kot tudi iz puščave Kum vse do turških sredozemskih pristanišč.

Burja v Vzhodni Evropi

Milovana Djilasa, bivšega podpredsednika jugoslovanske komunistične vlade in nekdanjega velikega osebnega Titovega prijatelja, so pred časom obsodili na tri leta zaporne kazni. Zakaj? Zato, ker je napisal v ameriški reviji »The New Leader« članek, ki ga v skrčeni obliki prinašamo v vednost našim čitateljem in v globoko razmišljanje titovcem, komunistom in sopotnikom. Verujemo namreč, da je med njimi še nekaj glav z lastno razsodnostjo.

Z zmago narodnega komunizma na Poljskem je pričelo novo poglavje v zgodovini komunizma in potlačenih narodov vzhodnoevropskih dežel. Z madžarsko ljudstvo revolucijo pričenja novo obdobje človeške zgodovine.

Oba dogodka izražata, vsak na svoj način, ostra notranja prerivanja v vzhodnoevropskih deželah. Dogodki na Poljskem so razkrivali težnje komunističnih partij posebno tistih po Vzhodni Evropi, po enakopravnosti z Moskvo. Madžarska revolucija pa je čez noč napravila orjaški zalet in postavila na dnevni red vprašanje svobode v komunizmu, oziroma zamenjave komunističnega ustroja z nekim drugim družbenim redom. Prvi dogodek je opogumil ljudstvo in določene komunistične sloje, drugi je zajel vse ljudske množice in stremi po demokratičnih težnjah.

Med obema dogodkoma leži veliko razdobje, čeprav sta se razvijala istočasno. Spremembe na Poljskem pomenijo zmago **narodnega komunizma**, ki smo jo v drugačni obliki doživeli tudi v Jugoslaviji. Madžarska vstaja pa je prav tako nov in morda nič manj pomemben pojav kakor sta bili francoska in ruska revolucija.

Jugoslovanski odpor odzgoraj

S temi dogodki so se, v nekaj besedah povedano, pojavila naslednja nova vprašanja: a) nadaljnje možnosti obstoja narodnega komunizma; b) zamenjava komunizma z neko novo družbo in s tem uveljavljenje pravice ljudstva v dosedanjih komunističnih državah, da si izbere svojo lastno — nekomunistično pot razvoja; c) vprašanje bodoče zunanje politike — in po mojem prepričanju tudi notranje politike — sovjetske vlade, oziroma svetovnega miru.

Jugoslovanske izkušnje potrjujejo, da narodni komunizem ni sposoben preskočiti mejá komunizma kot takega, t. j. izvršiti take preosnove, ki bi ga povsem preobrazile in ga privedle do svoboščin. Ta izkušnja samo potrjuje, da se narodni komunizem sicer lahko loči od Moskve, vendar pa s svojim ljudskim tempom in uporabljenimi načini gradi popolnoma isti komunistični ustroj.

Nič pa ne bi bilo zmotnejše kot jugoslovanske izkušnje smatrati kot splošnoveljavne napotke za vse dežele Vzhodne Evrope.

Odpor Jugoslavije proti Moskvi l. 1948 je uspel predvsem zaradi tega, ker so v Jugoslaviji izvršili revolucijo še v teku bojev z zavojevalci in ustvarili samostojno komunistično državo in z njo postavili nov razred, oziroma komunistično birokracijo. V nobeni drugi vzhodnoevropski državi ni bilo takega razreda, ker so komunisti v teh deželah prejeli oblast iz rok sovjetske vlade. Zato se tam ni mogel formirati močan in samostojen sloj komunistične birokracije. Zato so tudi obstajale in vse očitnejše prihajale do veljave bistvene razlike med jugoslovanskim narodnim komunizmom in komunizmi v deželah Vzhodne Evrope, čeprav je vsem skupni osnovni motiv — enakopravnost z Moskvo.

Jugoslovanski narodni komunizem je predvsem odpor komunistične partije, oziroma njenih voditeljev. To pa še ne pomeni, da ljudstvo ni bilo za ta odpor, da ga ni podpiralo, da od njega ni imelo določenih koristi. Nasprotno. Vendar so koristi in pobude poglavarjev igrale pri odporu važno in vodilno vlogo. Odpor poglavarjev je sprožil pobudo in je bil zato tudi vzrok za odpor množic. V Jugoslaviji so zaradi tega vodili ves ta postopek odzgoraj in ga z vso pažnjo nadzorovali; težnje pa, da gredo po tej poti dalje v demokracijo, so bile razmeroma zelo šibke. Če je bila revolucionarna preteklost prednost Jugoslavije, ko se je borila za neodvisnost od Moskve, je postala ovira v trenutku, ko bi bilo treba napraviti korak dalje — v politično svobodo.

Vzhodnoevropski odpor iz ljudstva

V deželah Vzhodne Evrope imamo prav nasproten primer. Tam je odpor proti Moskvi posledica nezadovoljstva ljudskih množic. Tam se že na samem začetku manifestirajo nepremagljive težnje, da se preskočijo meje narodnega komunizma. Poglavarji ne morejo povsod nadzirati in brzdati ljudskih množic, zato tudi večkrat kar na lepem prenehajo s težnjami po osamosvojitvi od Moskve. Tak je slučaj n. pr. na Češkoslovaškem in v Romuniji. V Bolgariji in posebno v Albaniji pa so nadaljnjo destalinizacijo, oziroma krepitev narodnega komunizma enostavno ustavili verjetno tudi iz strahu pred jugoslovanskim vplivom, čeprav je ta stranskega pomena. Drugi vzroki so bili prav tako odločilni: zmaga narodnega komunizma bi v teh deželah verjetno pomenila tudi konec obstoječe vladavine.

Jugoslavija je kot primer igrala v začetku prerivanja v narodni komunizem po vzhodnoevropskih deželah nenavadno važno vlogo. Vendar samo v začetku.

Za ceno pomirjenja z Beogradom je bila Moskva prisiljena priznati Jugoslaviji enakopravnost in »samostojno pot v socializem«. S tem pa so se odprli oddušniki globokega ljudskega nezadovoljstva v deželah Vzhodne Evrope in šli tudi zakonite možnosti, da se sprostijo. Prikrito in celo dovoljeno nezadovoljstvo proti neenakopravnosti z Moskvo se je pretvarjalo — na Madžarskem se je celo pretvorilo — v nezadovoljstvo proti samemu komunističnemu ustroju.

Jugoslavija je podpirala to nezadovoljstvo dokler so ga vodili komunistični vrhovi in dokler so ga ti tudi nadzirali. Obrnila pa se je proti njemu v trenutku — kakor je bil to slučaj na Madžarskem — ko je nezadovoljstvo prekoračilo meje, ko je začrtali jugoslovanski komunizem. Zato se je v Vzhodnem svetu tudi, vzdržala glasovanja pri vprašanju sovjetske intervencije na Madžarskem. S tem je dokazala, da jugoslovanski narodni komunizem ni nič v zunanji politiki sposoben, da prestopi svoje ozko začrtane ideološke in razvojno-politične koristi in da je celo pripravljen popustiti od načel enakopravnosti in nevmešavanja v notranje zadeve, na katerih je utemeljil svoje uspehe v borbi z Moskvo in tudi drugače v zunanji politiki.

Jugoslovanskim izkušnjam so na ta način točno začrtane težnje narodnih komunistov tako v zunanji kot notranji politiki. Do tu in ne dalje. Eno pa so želje, drugo možnosti.

Moskva ni pasivni opazovalec, pač pa aktivni zavojevalec z vsemi svojimi imperialističnimi cilji. Da bi se izognila vstaji na Poljskem in pridobila na času, je narodnemu komunizmu na Poljskem dovolila neke olajšave. Prihod Gomulke na oblast ni samo posledica naporov poljskih komunistov, pač pa v še večji meri kompromis med razgibanimi množicami in Moskvo. Z osamosvojitvijo od Moskve je Gomulka napravil zgodovinski korak naprej. S svojimi polovičarskimi preosnovami pa bo že kaj kmalu zašel v dilemo — ki jo je Moskva seveda predvidevala — da izbira med notranjo demokracijo, ki je istovetna s popolno neodvisnostjo od Moskve na eni strani in med popolnim gospostvom Moskve, da bi z njeno pomočjo ohranil komunistično oblast, na drugi strani. Dogodki na Madžarskem s to dilemo lahko samo pohitijo. Zmaga narodnega komunizma na Poljskem ni konec, pač pa šele začetek nadaljnjih prepirov in borb z Moskvo in v notranjosti dežele.

Težko je reči, ali bo poljski narodni komunizem izbral svobodo in neodvisnost namesto totalitaristične vladavine in popolne odvisnosti od Moskve. Da pa je na Poljskem mnogo komunistov, ki ne bodo razmišljali, da izberejo domovino in svobodo — o tem ni nobenega dvoma. Poznam Gomulko, nenavadno hrabrega in skromnega človeka, in prepričan sem, da se tudi on ne bo mnogo obotavljal, če bo postavljen pred tako izbro.

(Konec prihodnjič)

Nekaj o pasjih doživljajih

Prvi člen v dolgi verigi žensk, ki so si psa izbirale za svojega spremljevalca, je bilo dekle iz kamene dobe. To je vsekakor mnenje dveh znamenitih kinologov, prof. Lorenza in prof. Seiberleja. Takrat v sivi pradavnini naj bi se ženska zavzela za zapuščenega in betežnega divjega psa, ga negovala in vzgojila.

Končno je tudi očka kamene dobe spoznal psa za izvrstnega lovskega pomočnika in čuvaja in temu primerno ukrepal z vso očetovsko skrbnostjo. Pes je postal nekak inventar prazgodovinskega človeka. Še danes je pri ženskah tako. Če si žena nabavi vsa, ne dela tega iz kakih koristnostnih pobud, pač pa iz ljubezni in simpatije.

Tako je bilo najbrž že pri Kleopatri, oboževani egiptovski kraljici, ki je svojo ljubezen poleg Cezarju in Antoniju delila tudi številnim dogam. Saj pripovedujejo, da je prav ona vzgojila to znamenito pasmo.

Sploh so kraljice odkrivale psom določene šibkosti. Nesrečna Marija Stuartska je imela prepeličarja. Ta jo je spremljal na morišče in je neopažen ostal pri svoji mrtvi gospodarici. Ko je angleški veliki maršal, grof Talbot-Shrelosbury, opazil, da se premika pregrinjalo, s katerim je bilo pregrnjeno kraljičino truplo, se je onesvestil. Tudi krvniki so zbežali, prepričani, da je kraljica še živa. Končno so poslali nad truplo častnika z izvlečeno sabljo. Ta je psa opazil in ga z vso obzirnostjo odstranil. Psiček pa je odklanjal vsako hrano in samo neprestano cvilil in jokal. Čez tri dni je poginil.

Marija Antoinetta je bila tudi lastnica malega pinča, ki ga je zelo ljubila. Po usmrtitvi svoje gospodarice se zvesta žival, ki jo je ves Pariz poznal pod imenom »chien de la Reine« (kraljičin pes), ni ganila izpred vhoda pariških zaporov. Končno je psička pobil posuroveli revolucionar.

Tudi kraljica Viktorija, vladarica Velike Britanije, je bila velika ljubiteljica psov. Nekemu psu je celo podelila hrabrostno medaljo z modrim trakom. Snob, »junak Inkermana«, jo je prejel za svoje junaško zadržanje pri Sebastopolu.

Avstrijska cesarica Elizabeta, ki jo je monarhist Lucheni zabodel v Ženevi, je živele samotarsko in se je izogibala družbe. V družbi s psi je bila naravnost razposajena. Če je na cesti opazila lepega psa, je celo tvegala nagovoriti njegovega lastnika. Njena ljubezen do živali je bila tako razširjena, da so ji neprestano ponujali zlasti pse. Vsi ti psi pa so ji bili vse premajhni.

Lepa Soraja v Perziji vzdržuje cel trop psov. Ko je kraljevska dvojica pred kratkim obiskala Nemčijo, sta se menda zakonca spričkala, komu naj pripada nemški ovčar, ki jima ga je podaril nemški državnik. Seveda je končno zmagala Soraja.

Tudi pesnice in pisateljice so pogostokrat velike ljubiteljice psov. Angležinja Elisabeth Russel je svojim štirinožnim prijateljem posvetila knjigo: »Psi mojega življenja«. V uvodu te znamenite knjige pravi pisateljica: »Če psi ljubijo, potem je ta njihova ljubezen stalna, nespremenljiva do zadnjega diha. Tako si želim biti ljubljena in zato bom tudi pripovedovala o psih.«

Zabaven nesporazum je doživela Konstanca Mozart. Na sprehodu po dunajskem parku je hotela preizkusiti zvestobo svojega psička. »Poskušaj se obnašati tako, kakor da me mlatiš!« je dejala svojemu možu. »Boš videl, kako me bo psiček branil!« Prav v tistem trenutku, ko je Mozart dvignil roko in stisnil pest, je okrog ogla prišel cesar Jožef II. »O jej, jej,« je zavpil cesar, »komaj tri tedne sta poročena, pa se že pretepata!«

Pokojni grof Lantieri v Vipavi si je pustil ukrojiti iz pasje kože par lepih čevljev. Pripovedujejo, da jih je moral zavreči, ker so vsi vipavski psi navdušeno škropili nov obutek. Njegov sluga Zanutini jih je nekaj dni močil v čreslovini, pa ni tudi nič zaleglo.

POD ČRTO

KREPOSTI IN VRLINE komunizma in rdečih tiranov

III.

Tito kljubuje Kremlju

Dve leti nato je Stalin ubral druge strune proti Titu. Pobratim Tito je postal krivoverec. Njegovo ime je moralo pomeniti za vsakega pravovernega komunista sramoto in prekletstvo. Kaj se je zgodilo? Od konca vojne dalje sta oba komunistična poglavarja na Balkanu, Tito v Jugoslaviji, Dimitrov v Bolgariji, pripravljala priključitev obeh dežel v Balkansko federacijo, v katero naj bi se kasneje vključile tudi še druge »ljudske demokracije«. Na konferenci na Bledu poleti l. 1947 sta oba poglavarja izdelala načrte, ki naj bi že kmalu uresničili zamisel, o kateri so v splošnem mislili, da jo priganja Moskva.

Ne posebno dolgo za tem, januarja 1948 je Dimitrov na neki tiskovni konferenci v Bukarešti omenil, da bo nekega dne neizogibno prišlo do priključitve vseh ljudskih demokracij. Pri tem je poleg Jugoslavije in Bolgarije omenjal tudi še Češkoslovaško, Poljsko, Madžarsko, Romunijo, Albanijo in celo Grčijo. (V tem času je divjala v Grčiji državljanska vojna pod poveljstvom komunističnega generala Markosa.) Dimitrov je dodal, da bodo narodi balkanskih in podonavskih dežel »samostojno rešili to vprašanje, ki je v njihovem interesu«.

Medtem pa se je Stalin čedalje bolj razburjal nad Titom. Diktator v beograjskem Belem dvoru, ki ni bil vzgojen v moskovski emigraciji, je postajal uporen. Stalin se je spraševal: Ali služi Balkanska federacija koristim moskovskega imperializma ali ne pomeni, pod vplivom Tita, celo nevarnost za Moskvo?

To pa je bila samo ena stran Titovega problema. Druga stran je izgledala takole: Okrog leta 1948 so se po vsem Balkanu razpasle zelo resne gospodarske težave. Dolga leta je Moskva popolnoma prezirala gospodarsko strukturo Balkana. Izsiljevala je uvoze v Sovjetijo, zapovedovala je kolektivizacijo in industrializacijo, v kolikor je to služilo sovjetskim koristim. Že kmalu pa so se pokazale posledice takega ravnanja: lakota, revščina in popolno obubožanje. Balkanske dežele so se morale odločiti, ali naj kljub ogromnim žrtvam še nadalje vozijo pod moskovskim bičem, ali naj se postavijo Kremlju po robu. Tito se je odločil za upor.

Tito je s krivim pogledom opazoval, kako se sovjetski agenti vtihotapljajo v vsa poveljniška mesta jugoslovanske armade in državne uprave. Saj je že stara navada Kremlja, da postavlja svoje vohune povsod, ne samo doma, pač pa tudi v tujini. »Največkra so sovjetski vohuni najprej nekaj odkrili v preteklosti določenega človeka, potem pa so mu pričeli groziti z odkritji, če ne bo delal za njihovo tajno službo. Na ta način so delovali na vse strani, pričenši s člani centralnega komiteja pa vse doli do najnižjega uradnika partije ali države,« je napisal Titov življenjepisec Dedijer.

Tako je sovjetska tajna služba tudi v jugoslovanski centralni komitet postavila svojega vohuna. Kasneje so ga odkrili v osebi Andrije Hebranga. Med vojno je ta možakar vohunil za fašiste, sedaj je vsako Titovo kretnjo ovajal Stalinu. To pa so jugoslovanski komunisti šele kasneje odkrili. Primer Hebranga pa je zanimiv tudi še po drugi strani. V določenem oziru je to vzorec komunističnega postopanja, ki so ga uporabljali s pridom pri vseh večjih procesih. Obdolženec si je svoje življenje pri fašistični policiji odkupoval z vohunskimi posli. V času ilegalnosti je bil vsak komunist vsaj enkrat aretiran, zato so obdolženca kaj lahko obdolžili, češ da ga niso nacisti ali fašisti usmrtili le zato, ker jim je opravljal vohunske usluge. Tega recepta so se titovci tudi pri nas radi posluževali, ko so obrekovali svoje nasprotnike.

Tito pa je stal tudi še pred drugačnimi problemi. Sovjetske čete so tudi v Jugoslaviji, kot po ostalih zasedenih deželah, uganjale nasilja, ropanja in umore. Tito si pred temi zločini ni zapiral oči. Sovjetski generali so bili proti takim očitkom občutljivi kot stare guvernante. Nadaljnja nesoglasja so povzročali sovjetski tehnični svetovalci in specialisti. Ti so se po nalogu Kremlja vmešavali v vse državne posle in pri tem zasledovali zgolj sovjetske interese na škodo jugoslovanskih koristi.

Kremeljska kolonialna politika

Posebno poglavje pa so predstavljali trgovinski odnosi. To, kar je Stalin uganjal po satelitskih državah, je bila najbrutalnejša kolonialna politika. Stalin je smatral vse satelitske države enostavno kot vojni plen in jih ropal do kraja. Trgovinski odnosi med Moskvo in Beogradom so uvrščali Jugoslavijo med drugovrstne agrarne države in ji namenili vlogo dobaviteljice surovin Sovjetiji. Sovjeti so si v Jugoslaviji zajamčili izkoriščanje vseh donosnih jugoslovanskih rudnikov: rudnik bakra v Boru, rudnik svinca v Trepči in železarne v Zenici. Stalin je vztrajal, da mu Jugoslavija dobavlja surovine po naravnost smešno nizkih cenah, čeprav bi te surovine Jugoslavija lahko razpečavala na zahodnih tržiščih z visokimi dobički. Višek sovjetske požrešnosti pa je bila zahtevka po ustanovitvi neke sovjetsko-jugoslovanske banke. S to banko, ki naj bi bila čisto sovjetsko trgovsko podjetje, se je hotela Moskva vgnezditi v jugoslovansko gospodarsko življenje in s tem dobiti v svoje roke celotni finančni in kreditni sistem dežele. S pomočjo te banke bi Kremelj nadziral in usmerjal po svoji volji celotno jugoslovansko gospodarstvo, finance in tudi dinarsko veljavo.

Tito se je tem zahtevam uprl. Moral pa je nujno iz borbe na dveh frontah: na eni strani je bila borba proti Stalinovim zahtevam, na drugi strani borba proti jugoslovanskim kmetom, ki so se upirali kolhoznemu gospodarstvu. Razumljivo je Titovo zadržanje, da se je hotel izkopati iz zagate s forsiranjem Balkanske federacije. Upal je, da bo skupna fronta vseh komunističnih poglavarjev: Dimitrov v Bolgariji, Rajk v Budimpešti, Gomulka v Varšavi in Gheorghiu-Dej v Romuniji prisilila Stalina, da bo z Vzhodno in Jugovzhodno Evropo politično in gospodarsko bolj krščansko postopal. Tito se je zavzemal za realistično komunistično politiko in ne za kak protikomunistični odklon, kakor so mu razni Vidaliji in podobni Stalinovi lakaji kasneje očitali.

Stalinu pa ni šlo za »politično realnost« ali za »ljudstva balkanskih dežel«. Stalin je bil tehnik nasilja in genij oblastnosti. Njemu je šlo za strnjenost velikega komunističnega carstva. To je bilo prav tisto, kar ga je ločilo od Trockija: Stalin je hotel zasužnjiti svet s silo in ne s prepričevalnostjo ideje. Po tem zakonu se je povzpel na oblast, pregnal Trockija in ga končno pustil umoriti. Ali naj tak Stalin kapitulira pred Titom?

Sodba v Moskvi

Po intervjuju Dimitrova glede Balkanske federacije in z napadom v »Pravdi« proti taki nameri, so iz Moskve pričele deževati brzojavke v Sofijo in Beograd, ki so vabile odposlanstva na skupna posvetovanja v Moskvo. Iz Bolgarije je z vso naglico prihitel Dimitrov. Sovjeti so pričakovali, da bo tudi Tito prišel osebno. Ta pa je smatral, da zadostuje, če pošlje tja Kardelja, Bakariča in Djilasa. To je bila kaj zvita Titova poteza. Že kmalu se je izkazalo, da je Tito ravnal previdno in pametno.

Kardelj in Bakarič sta dospela v Moskvo v nedeljo 8. februarja 1948. V torek sta prejela naročilo, naj prideta zvečer ob devetih v Kremelj v Stalinovo pisarno. Seja je pričela četrt ure po deveti uri. Stalin je sedel na čelu mize. Na njegovi desnici pa so bili Molotov, Malenkov, Zdanov (ki je umrl pol leta za tem), Suslov in Zorin. Na njegovi levici so se vrstili Bolgari: Dimitrov, Kulsarov in Kostov, nato Kardelj, Djilas in Bakarič. Levo in desno torej stranke, v sredi sodnik! Molotov je bil tožilec. Najprej je omenjal zaključek sovjetsko-bolgarske zavezniške pogodbe. Nato Dimitrove izjave v tisku o federaciji dežel Vzhodne Evrope in na Balkanu z vključitvijo Grčije.

Stalin je Molotova na tem mestu prekinil in dejal: »Tu se vidi, kako neženirano se obnaša tovariš Dimitrov ob takih priložnostih; svojega jezika ne zna krotiti. V tujini mislijo, da je bilo vse, kar je izbleknil on ali izblebetal Tito, izrečeno z našo vednostjo. Bili so n. pr. tu Poljaki. Vprašal sem jih, kaj mislijo o Dimitrovih izjavah. Odgovorili so ‚zelo pametno je govoril'. Odgovoril sem jim seveda, da ni bilo prav nič pametno. Nato pa so rekli, da tudi oni ne smatrajo teh izjav za pametne, mislili so samo, da je Dimtrov svoje izjave izrekal z vednostjo in po volji sovjetske vlade. Zato so izjave tudi odobravali.« Kako pohlevni kužki, kajne!

Dimitrov se je prestrašil. Že takrat je bil bolan človek. Vendar se je zravnal in izjavil, da se mora Bolgarija boriti z velikimi težkočami. Dežele ni mogoče zgraditi čez noč, če ne sodeluje tudi z drugimi deželami. Kot šolarček je dodal: »Res je, da sem se na tiskovni konferenci prenaglil.«

(Nadaljevanje prihodnjič)

Kaj misli ruski narod?

Madžarski dogodki so nudili redko priložnost za presojo dejanske usmerjenosti, režimskega ali protirežimskega razpoloženja ruskega naroda. Ker ruski narod pod komunistično oblastjo ne more svobodno izražati svojega razpoloženja, se zadevne ugotovitve seveda ne morejo nasloniti na kakšno glasanje ali morebitne volitve. Toda na Madžarskem je bila pokliceana k nastopu sovjetska vojska, vsaj v začetku so bile v glavnem prav ruske čete. In zato je važno vedeti, kako so se te čete zadržale, ali so zvesto in z navdušenjem izpolnjevale dobljene ukaze ali so bile slepe za potrebe in gluhe za klice madžarskih rodoljubov. Če ni bilo tako, potem to pomeni, da vre tudi med sovjetskimi državljani, da je klica nezadovoljstva prodrla že v glavno trdnjavo komunizma.

Mnogi opazovalci so si postavili to vprašanje in svoje odgovore so objavili v raznih časopisih. Na kratko bomo povzeli njihove ugotovitve.

23. oktobra 1956, ko so začele demonstracije, sta bili na Madžarskem dve sovjetski oklepni diviziji, več oddelkov za urjenje letalcev in veliko prevoznih enot. Uporniški duh, ki je vel po ulicah, se je hitro prijel tudi sovjetskih vojakov. Očiten znak, da je naletel med njimi na pripravljena tla. Že pri prvih sprevodih demonstrantov je bilo med množico opaziti sovjetske vojake, ki so se prostovoljno pridružili madžarskim rodoljubom. Ko so v Budimpešti padli prvi streli, je večina sovjetskih posadk na podeželju sklenila, da ostane nevtralna. Ponekod so se celo izjavile za vzajemnost z uporniki. V Szombathelyju je n. pr. vsa VII. oklepniška divizija prešla na uporniško stran. Manjši oddelki, ki so stražili razna vladna poslopja in prometna središča, so brez upora odlagali orožje in ga izročali upornikom. Eden prvih, ki so padli v madžarski revoluciji, je bil neki sovjetski kapetan, ki je s svojim tankom prešel k upornikom ter jih je spremljal pred parlament. Tam so ga pokosile krogle iz strojnic madžarske politične policije. Po izpovedih voditeljev vstaje v prestolnici je prve dni nastopilo v Budimpešti okrog 6000 sovjetskih tankov, od katerih jih je 60 prešlo k upornikom, in to skupno s posadkami! Prav tako se je že prve dni borilo med uporniki tudi kakih 300 sovjetskih vojakov. Do novembra je njihovo število narastlo na 3000. Mnogi opazovalci nadalje potrjujejo, da so sovjetski častniki v mnogih primerih na svojo roko ukazali streljati, oziroma so sovjetski vojaki sami začeli streljati na politično policijo, ki se je znašala nad neoboroženim prebivalstvom.

28. oktobra sta v Goereju prešli k upornikom ena četa tankov in ena četa motorizirane pešadije. Osem sovjetskih višjih častnikov, med njimi en generalmajor, je pozvalo podrejene oddelke, naj ne streljajo na upornike, temveč naj se borijo na strani madžarskega ljudstva. V Hajanskerju, kjer je vežbalno središče sovjetskih oddelkov, je poveljnik takoj prvi dan ponudil upornikom mir. V Keczkemetu so se sovjetski vojaki in rodoljubi vedno bolj bratili. Madžari sploh ugotavljajo, da si niti od daleč niso predstavljali, da so ruski vojaki tako malo komunistični! Tudi kardinal Mindszenty je na svoji tiskovni konferenci dejal, da se je mnogo sovjetskih vojakov pridružilo uporu proti komunizmu.

Vse to je prisililo sovjetske oblasti, da so takoj podvzele ukrepe za zamenjavo svojih dotedanjih čet na Madžarskem z drugimi. Toda po preživljenih izkušnjah so se tudi na nove čete tako malo zanesli, da so smatrali za potrebno, da jih morajo napačno obvestiti. Tako so politični komisarji pripovedovali pripadnikom oklepnih oddelkov, ki so prišli iz srednje Nemčije, da gre za nastop proti »preobleenim SS-ovcem«. Iz Rusije je pa sovjetsko poveljstvo poslalo oddelke iz Sibirije, torej z druge strani Uralov, sestavljene iz vojakov, ki ne znajo dobro niti rusko, kaj šele kakšen drugi jezik ali našo latinico. Tem so rekli, da gre za nastop pri Suezu, kjer pomagajo Arabcem. Dokler niso zvedeli, za kaj gre, so se Madžari pošteno čudili, kaj jih ti vojaki neprestano sprašujejo: »Gdje Kanal?« Kanala seveda na Madžarskem ni bilo, vojaki bi ga pa le radi videli, saj so se po njihovem borili pri Suezu! Nekateri sovjetski častniki so zopet bili prepričani, da so v Berlinu in so šele naknadno ugotovili, da so pravzaprav v Budimpešti!

Celo po drugem sovjetskem nastopu, ki je začel 4. novembra, so sovjetski vojaki še vedno prehajali k obupno se borečim upornikom. Nekateri sovjetski oddelki pa so se uprli in niso hoteli streljati na madžarsko ljudstvo. Celo v tem času, ko je bila usoda upora že zapečatena, je prešlo k upornikom nad 20 sovjetskih tankov, skupno s posadkami. Ko je sredi novembra vkorakalo na Madžarsko 20 novih sovjetskih divizij, je marsikje prišlo do spopadov med njimi in do tedaj na Madžarskem nastanjenimi oddelki. 5 - 6 tisoč razoroženih sovjetskih vojakov so zbrali v posebnih koncentracijskih taboriščih, od koder so jih poslali v Sovjetsko zvezo. Razorožila in stražila jih je sovjetska politična policija. Veliko sovjetskih vojakov je iskalo zatočišče v Jugoslaviji. Prize so izpovedale, da so prisostvovale spopadom med rednimi ruskimi četami in iz Sibirije poslanimi mongolskimi edinicami politične policije pri Magyarovaru. Dva študenta sta ob prihodu v Avstrijo poročala, da prihajata z vlaka, ki je vozil ujete rodoljube proti Sovjetski zvezi, a so redne sovjetske čete 50 km od Budimpešte vlak napadle, pobile spremstvo politične policije ter izpustile zapornike na svobodo.

V splošnem se torej lahko reče, da je ruski narod ob priliki madžarskih dogodkov dovolj jasno pokazal, da ne odobrava komunistične diktature in da bo izrabil prvo priliko, da jo zruši. Posebno pa ruski narod ne odobrava komunističnih nasilnih nastopov, pobijanja in mučenja tlačenega prebivalstva. To se je v ostalem pokazalo tudi 17. junija 1953 po vzporedniki delavskih nemirov v vzhodnem Berlinu in v Vzhodni Nemčiji. Tudi takrat so sovjetski vojaki [illegible] dobljene ukaze in [illegible] celo uprli. Čeprav [illegible] zmagalo [illegible] silje in je pom[illegible] posameznike svobode, je pa gotovo da [illegible] sem [illegible] Preveč ljudi je vse to videlo, preveč ljudi je to [illegible] sovjetskim množicam. Vojaki, ki se vračajo v domovino, bodo doma govorili in pripovedovali. In posledica bo da se bodo kremeljski oblastniki v bodoče lahko še veliko manj zanašali na vojake, ki morali biti njihova glavna opora, pa jim v kritičnih trenutkih že danes odrekajo svojo zvestobo. Vsaj tako so pokazali dogodki na Madžarskem, in za tiste, ki znajo pravilno sklepati, je to zgovorno in važno dejstvo.

Koncert moškega zbora „Prosek-Kontovel"

Moški zbor »Prosek-Kontovel« je imel dne 12. t. m. v Avditoriju prvič svoj samostojni koncert pod vodstvom g. Milana Pertota. Zbor je zapel osem umetnih pesmi: Pjesma slobodi (Ivan Matetič Ronjgov), Na nelu Bosne (Fran Vilhar), V snegu (Franjo Delak), Na trgu (Vasilij Mirk), Katrica (Vasilij Mirk), Hercegovska (Anton Hajdnik) in Zdravica (Emil Adamič) ter še 11 narodnih pesmi v raznih priredbah.

Poslušalcu doslej neznana skladba je bila »Pjesma slobodi« znamenitega istrskega folklorista Ivana Matetič - Ronjgova. Mogočna skladba je bolj pripovedovalna, recitativna, podobna frazoslovnemu obrednemu koralu, bogata na dinamiki. Včasih je zbor zabučal kot orgle v jasnem in čistem fortissimu, včasih pa je zamrl v čudovitem pianissimu.

Druga poslušalcem neznana skladba je bila »V snegu« Franja Delaka, Tržačana, po poklicu zdravnika. Skladba je pisana v novoromantičnem slogu in je bogata na pestrih harmonijah. Ta je bila od vseh zapetih pesmi najtežja, toda pevovodja g. Milan Pertot je znal s svojim umetniškim izkustvom in pravilno interpretacijo izluščiti iz skladbe vso lepoto. Ostale pesmi so bile poslušalcem več ali manj že znane.

V »Konjih planinam« smo slišali baritonista g. Márija Puntarja, »Na nelu Bosne« basista g. Darija Zlobca in v »Na trgu« tenorista Viktorja Stoko.

Prefinjena interpretacija, čista intonacija in pravilna izgovorjava, ki je našim zborom še vedno trd oreh, so odlike tega zbora, da je uspelo pevovodji v tako kratkem času enega leta in pol povzdigniti ta zbor nad povprečnimi zbori, kot najboljši zbor na Tržaškem.

Po piškavem zobu mlatijo...

Podpisnik »Stek« je v nedeljskem Pr. dn.« napisal daljše razmišljanje o preosnovi šolstva v svetu in tudi v naši sosesčini. Res je današnja šola v mnogih državah že hudo zastarela; tudi tu pri nas. Čudno je samo to, da dopisniki in svetovalci v »Pr. dn.« na najrazličnejših poprišč.h javnega življenja opažajo najraznovrstnejše romanjkljivosti, pri tem pa jim jezik nehoté redno udarja po lastnem piškavem zobu.

Že v samem podnaslovu svojih šolskih raziskovanj pod naslovom »Nova šola, šola za življenje« pravi pisec: »Vsakemu otroku mora biti odprta pot naprej.« Tudi v letih 1946-49 smo po tržaških zidovih prebirali titovske plakate: »Brezplačen pouk vsakemu otroku!«

Vse, kar našteva »Stek« glede učnih snovi, ocenjevanja s številkami, je točno in resnično, kakor je tudi točna in resnična njegova trditev, da s sedanjo šolo niso zadovoljni ne šolniki, ne šolarji, ne javnost. Zato pa je njegova trditev: »V Jugoslaviji ni reforma šole samo zadeva šolnikov, temveč vsega ljudstva« hudo za lase privlečeno zatrjevanje. »Stek« tudi trdi, da se nikjer niso tega vprašanja lotili tako resno in temeljito kot v Jugoslaviji. K temu bi samo dodali, da nikjer te preosnove tudi niso tako nujno potrebne kot prav v komunističnih državah.

»Stek« vendar ne bo trdil, da je ljudstvo prepovedovalo vpis abiturientom na vseučilišča v Titovi Jugoslaviji, če ti abiturienti niso našli milosti pri OZNI, pač pa si je to »pravico« lastila partija. Kakšne zasluge ima ljudstvo pri sestavljanju in predpisovanju obveznih učnih načrtov iz predmetov, kakršni so n. pr. marksizem, leninizem, partijsko-politična dresura, obvezne vohunske usluge, denunciranje kolegov, staršev in svojcev, predvojaške vaje, obvezni množični sestanki, obvezno pohajanje v sprevodih, obvezno pozdravljanje in poveličevanje partijskih veličin itd. itd.?

Kakšne usluge ima ljudstvo za odstranjevanje sposobnih učiteljev in profesorjev ter za namestitev partijskih priganjačev, katerih edina kvalifikacija je bila v mnogih primerih komunistična prepotence.

Iz popolne zmede nekdaj slovitega slovenskega šolstva po vojni in še dolga leta za tem bodo bodoči slovenski pedagogi, psihologi, sodniki, varnostni organi, vzgojitelji in drugi črpali dragocene izkušnje, saj so bili takrat učenci in učitelji, dijaki in profesorji pravi poizkusni kunci komunistične histerije.

Priznam, da se je marsikaj spremenilo in izboljšalo; politika, ki ne spada v šolo, pa je še vedno glavna gonilna sila, čeprav jo dijaki in morda tudi profesorji ne samo v Titovi Jugoslaviji, pač pa po vseh komunističnih deželah pogumno odklanjajo. Ponekod pasivno, drugod pa tudi že aktivno.

Partijska politika — le verujte g. »Steku« — je neprimerno bolj škodljiva za napredek šole kot pa ocenjevanje s številkami.

Mimogrede pa še nekaj. Tudi drugod so že pred leti pričeli uvajati — in ne samo po nekaterih poizkusnih šolah, pač pa že kar splošno — ocenjevanja »na čas« v zvezi z delovno šolo. Tak primer imamo v Švici. Z istimi vprašanji pa so se že precej let pred vojno ukvarjali tudi v »gnili Jugoslaviji« kar pa bi mnogi »preobrnjenci« najraje zamolčali.

Gotovo je lahko vsak zaveden Slovenec lahko vesel, da so končno počasi le prišli tudi v Titovi Jugoslaviji na staro, kakor so »obnovili« toliko drugih starih »zaostalosti«, neokusno pa je, da prinašajo take stare »novotarije« pod svojim lastnim klobukom.

Podgorska

SLOVENSKO DOBRODELNO DRUŠTVO

vabi na

VI. VELIKI DOBRODELNI PLES

ki bo v soboto 9. februarja 1957 ob 22. uri v HOTELU „EXCELSIOR PALACE"

VSTOP IZKLJUČNO Z VABILOM, KI GA LAHKO DVIGNETE NA SEDEŽU S D D V ULICI MACHIAVELLI 22-II OD 16. DO 18. URE, KJER SE SPREJEMA TUDI REZERVIRANJE MIZ.

Umik poslednjega »Mohikanca«

Že dalj časa se je v Trstu mnogo govorilo in pisalo o vključitvi KP Trsta v italijansko KP. Kot znano je tržaška KP v vseh teh povojnih letih vsaj formalno uživala samostojnost; samo plače za funkcionarje in aktiviste so menda prejemali preko Rima. V tem času se je zvezda bivšega računskega poslovodje Vidalija dokaj visoko dvignila, zlasti je zablestela na mednarodnih forumih po znani izključitvi Tita iz Kominforma leta 1948, čemur je v Trstu sledilo razcepljenje komunistov v Titove in Vidalijeve pristaše.

Seveda ni razprtija ostala samo na papirju in v besedah, ampak se je razbesnela v pravo jezo in zakleto sovraštvo, ki je večkrat dovedlo do pravih fizičnih pretepov in ustrahovanj. To ve dobro tudi sam dolinski župan g. Lovriha, kateremu so v jeseni 1953 po zloglasnem 8. oktobru ponoči močno poškodovali stanovanje. Podobnih dejanj se je dogodilo precej. Vprašati se je treba samo, čemu tolikšno sovraštvo med njimi?

Zato, ker je bilo tako zaukazano odzgoraj, ker je bil Tito fašist in sluga ameriškega imperializma. Sedaj pa, ko se je spravil s Stalinovimi dediči, ni več izdajalec po komunistični logiki. Naši komunisti si niso niti rahlo upali podvomiti v resničnost in resnost teh obtožb, ampak so se čez noč postavili v vrste drug proti drugemu. In v tej kampanji se je odlično izkazal Vidali ter po pravici zaslužil prvo medaljo.

Toda borili so se za minljive in prazne vrednote, za oslovo senco. Zgodilo se je namreč, da so v lepi majski noči izgubili meč iz rok. Tito in Hruščev sta v Beogradu določila, da je treba napraviti premirje, ker ni ne premagancev, ne zmagovalcev, oziroma premagan je mrtvi Stalin. Tako so otroci revolucije udarili po svojem mrtvem očetu, ker ga revolucija ni mogla živega požreti.

Po teh dogodkih so sledile razne rehabilitacije in spravna romanja v Beograd od vseh strani. Bila je na vrsti tudi tržaška KP. Vidali se je obotavljal, medtem ko so se slovenski komunisti zavzeli za spravo z jugoslovanskim režimom. Toda jugoslovanski komunistični prvaki in tržaški titovci so se naveličali tega odlašanja in so medtem stopili v stik s KPI, da bi ta s svojo avtoriteto prisilila Vidalija k vdaji. Toda ta mehikanski jaguar trde smeri je raje pripravljen odpovedati se avtonomiji in stopiti v pokoj, kot maršal Rokosowski, kot da bi šel v Canosso. To je sam naznanil na zadnjem kongresu KPI v Rimu, ko je izjavil, da se bo njegova partija vključila v italijansko.

Tudi tu ne vemo, če gre vse gladko, kajti njegovi slovenski pristaši so se do nedavnega upirali tej zamisli. Ne vemo kakšnega mnenja so sedaj, ko se zdi, da so že pristali, če ne celo dali pobudo za to vključitev sami jugoslovanski prvaki. Tako se bo Beograd razgovarjal s Trstom, potom Rima in ne z Vidalijem.

Eno je gotovo, da Slovenci od te združitve ne bodo imeli prav nobene koristi, kot je enako niso imeli doslej od komunistov. Vendar smo radovedni, in ne samo mi, ampak vsa slovenska javnost, kako bodo reagirali komunisti: Siškovič Malalan, Košuta, Lovriha, Gombač itd. ki jih smatra italijansko časopisje za hrbtenico tržaškega komunizma. Če to odgovarja resnici, potem je pač žalostno dejstvo za njihovo slovensko ime in moč, da se mislijo kar čez noč enostavno priključiti KPI. Če ti možje v partiji res kaj veljajo, ni druge izbire, kot da ob tej priložnosti to tudi dokažejo. Drugače pa, če v tržaški celici malo pomenijo, potem naj vedo, da ne bodo v KPI pomenili nič.

Toda žalostna izkušnja nas uči, da komunisti ubogajo svoje krušne gospodarje in ne svoje vesti in ljudstva. S tem, da se priključijo KPI, bodo še enkrat dokazali ,da so odpravili s slovenskim izročilom, da za njih več pomeni svetovni komunizem, ki je začel propadati tudi v Italiji sami, kot pa naše brezpravno ljudstvo, ki še najmanj potrebuje nazadnjaškega komunizma.

Brežan

Branimo slovenske šole

Slovenski kulturni klub je sprejel na odborovi seji z dne 11. januarja sledečo resolucijo:

Mladi slovenski katoliški izobraženci v Trstu, združeni v Slovenskem kulturnem klubu, se pridružujejo vsem Slovencem na Tržaškem in Goriškem v zahtevi po pravični in demokratični zakonski ureditvi slovenskega šolstva na Goriškem in Tržaškem. Ne moremo verjeti, da bi mogel iziti v demokratični Italiji zakon, ki bi delil državljane v priviligirane in zapostavljene.

Prepričani smo, da bo zmagalo v katoliških državnikih Italije načelo katoliške univerzalnosti in demokratičnosti, ki vedno gradi mostove med narodi, nikoli pa jih ne podira.

Samo v resnični demokraciji in v spoštovanju osnovnih človečanskih pravic bomo zgradili nov, boljši svet.

Takim naporom bi hoteli posvetiti tudi mladi slovenski izobraženci na Tržaškem svoje delo in svoja življenja.

Ne verjamemo pa več besedam, ampak samo dejanjem. Tudi slovenska šola je eden izmed preizkušnih kamenov dobre volje in vprašanje zvestobe najvišjim načelom Združenih narodov.

Ne ubijte mladini vere v jutrišnji dan!

SLOVENSKI KULTURNI KLUB

Občinska seja v Zgoniku

Na občinski seji v Zgoniku dne 13. t. m. so svetovalci SL prečitali naslednjo resolucijo:

» Podpisani izvoljeni občinski svetovalci Slovenske liste za občino Zgonik predlagamo občinskemu svetu v odobritev sledečo

RESOLUCIJO:

Ugotavljamo, da so zadnji dogodki v Vzhodni Evropi, kjer ječé narodi že deset let v najhujšem suženjstvu, kar jih pozna zgodovina, pretresli ves svobodni in še zasužnjeni svet. Ni tu vprašanje kake strankarske polemike, temveč vprašanje morale in vesti vseh nas, ki živimo v svobodnem svetu in imamo dolžnost, da na najostrejši način obsodimo brutalni nastop komunističnih sovjetskih aziatskih čet proti svobodoljubnemu madžarskemu narodu.

Opozarjamo na kričeče dejstvo, da so se uprli proti komunizmu in komunističnim režimom na Poljskem in Ogrskem prav delavci in študentje, in to oni delavci, s pomočjo katerih je prišel komunizem na oblast, ker so spoznali, da so obljube komunizma prazne besede in prevara.

Zavedajmo se, da sta svoboda in samostojnost za vse narode in posameznike nedeljivi prvini, zato je vsak atentat na te vrednote vse obsodbe in prezira vreden.

Ugotavljamo, da so se anglo-francoske sile pokorile ukazu Združenih narodov in zapustile Sueški prekop, ki mora, kot važna mednarodna morska pot, služiti potrebam vseh narodov.

Z *ogorčenjem* pa prisostvujemo obsodbe vrednemu dejstvu, da se sovjetska vlada ni pokorila neštetim enakim pozivom Združenih narodov in da še dandanes strahuje z ognjem in mečem delavsko in kmečko ljudstvo, žene in otroke, ki zahtevajo neodvisnost, svobodo in pravice, ki jim gredo po božjih in človeških postavah. «

Komunistični župan Pirc in njegovi so bili seveda proti, ker so v Trstu tako ukazali.

Občinski svet je sogasno sprejel protestno resolucijo o zadevi slovenskih šol. To zadevo so tudi že pretresale naše slovenske demokratske politične sile.

Župan je na koncu podal proračun za leto 1957. Občina bo bajé imela 6,969.752 lir dohodkov, izdatkov bo 38,478.543; primanjkljaja bo torej 31,508.791 lir. O tem bodo še razpravljali.

Še nekaj pripomb

Pisca v »Pr. dn.« S. D. in A. B. bi vprašal, ali sta morda zabila, da je prav »Pr. dn.« 2. dec. 1956 med drugim napisal tudi tole: »....večina članov delovnega odbora (mišljen je odbor titovske SPZ) ne dela pri nobenem društvu, še manj pa so člani kakega prosvetnega društva.« Ali je morda tudi to dialektična pomota?

Pa še nekaj. Kolikor mi je znano še nisem pri nobeni prireditvi netitovske ali nekomunistične organizacije ali ustanove opazil prisotnost kakega titovskega ali komunističnega kulturnika, da o političnih veličinah sploh ne govorim. Nekdo je na očitek režiserja Babiča, da nekateri ne posečajo predstav Narodnega gledališča iz polemičnih predsodkov pripomnil, da bi ne bilo nobenega titovca in komunista nikoli v gledališču, če bi bilo v rokah nekomunistov.

Svetoivančan

Odgovorni urednik:
Prof. Dr. ANTON DABINOVIC
Tiskarna Adria, d. d., v Trstu

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE
ZA TRŽAŠKO OZEMLJE

V soboto 19. t. m. ob 20.30 v dvorani na stadionu »Prvi maj«, Vrdelska cesta 7

I. GLEDALIŠKI PONEDELJEK

Na sporedu pester prerez Slovenskega kulturnega snovanja v Trstu. — Globoko znižane cene.

V nedeljo 20. t. m. ob 16.30 v dvorani na stad. »Prvi maj«

Robert Anderson

Čaj in simpatija

Zadnjič! — Globoko znižane cene. — Člani prosvetnih društev imajo popust!

V nedeljo 20. t. m. ob 15. uri v SV. KRIZU in

v torek 22. t. m. ob 20.30 v kinodvorani v SKEDNJU

PRODUKCIJA GOJENCEV IGRALSKE IN BALETNE SOLE SNG, S SODELOVANJEM GOJENCEV GLASBENE MATICE V TRSTU.

V sredo 23. t. m. ob 20.30 v Avditoriju v Trstu

premiera

John Patrick

Vroča kri

komedija v petih slikah

V vseh dvoranah zakurjeno!

NECCHI B. U. Supernova automatica

je šivalni stroj, ki uživa popolno zaupanje in z neomejeno dobo jamstva. Prodaja na 24-mesečna obročna odplačila in tudi z odkupom starih strojev katerekoli znamke. Z nakupom stroja si pridobite pravico na brezplačni tečaj za vezanje.

NECCHI „ESPERIA" v omarici stane 62.000 lir

Šiva, krpa in plete moderne vezenine.

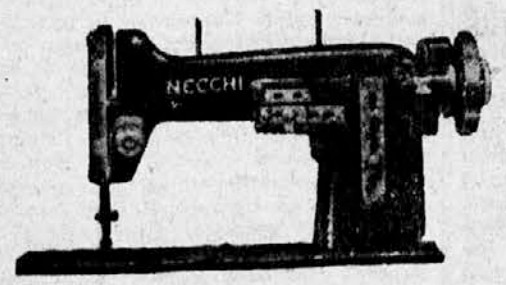

Koncesionirana trgovina:

TULLIO NATALE

TRST, ul. Battisti 12, tel. 365-33

TRZIC, Corso del Popolo 28, tel. 2772

MILJE, Calle Tiepolo 6

CERVIGNANO, Piazza Unità 17, tel. 217